

Sobre la evolución de los medios: Emergencia, adaptación y supervivencia

Carlos A. Scolari
Ediciones Ampersand
Buenos Aires, 2024, 438 p.
ISBN: 978-631-6558-08-4

 ÀLEX VALVERDE-VALENCIA Universitat Pompeu Fabra i BAU (Espanya),
alex.valverde@upf.edu

El futur desafiador de l'evolució dels mitjans

Hi ha llibres capaços de condensar i acoblar les contribucions de tota una disciplina acadèmica per oferir una síntesi precisa del que s'ha fet en el passat. N'hi ha d'altres, capaços de donar peu a una nova àrea, tot proposant conceptes nous per oferir punts de partida del que queda per fer. I hi ha molt pocs llibres capaços de totes dues coses. *Sobre la evolución de los medios* és un d'aquests pocs llibres, que concentren i amplien alhora, que proposen a través de la integració i que connecten els punts del que ja s'ha desenvolupat, per traçar el que està per construir.

L'autor d'aquesta obra, Carlos A. Scolari, catedràtic del Departament de Comunicació de la Universitat Pompeu Fabra, ens planteja un mapatge de *l'evolució dels mitjans* com a disciplina capaç de donar resposta a les singularitats del canvi mediàtic i, al seu torn, com a punt de trobada de teories i models que aborden aquest fenomen tan variable. El llibre, estructurat en tres parts, ofereix un recorregut teòric i pràctic molt propositiu per comprendre el context, els conceptes i els mètodes que donen sentit a aquesta nova disciplina.

El paradigma actual d'acceleració tecnològica i aparició incessant de noves situacions de comunicació presenta un context mai vist en la història, que demanda una revisió de les aproximacions acadèmiques encaminades a estudiar aquest escenari (Scolari, 2022). En la primera part del llibre, l'autor connecta contribucions de diferents autors i àrees dedicades a l'estudi dels mitjans per donar sentit a un nou marc teòric que recull aquestes aportacions i les posa en diàleg. En són exemple les connexions amb Verón (1997) i l'articulació entre tecnologies i pràctiques socials, amb la teoria de l'actor-xarxa

(Latour, 1999; Law, 1999) i la seva relació entre actors humans i no-humans, o amb Meyrowitz, McLuhan i Postman, i les seves múltiples aportacions, diferents i complementàries, a la comprensió dels mitjans, les seves interaccions i el canvi tecnològic, entre molts d'altres. Aquestes converses estableixen un mapa de *l'ecologia dels mitjans*, que va iniciar en aquesta mateixa revista (Scolari, 2010) i que serveix per teixir una xarxa de contribucions que funcionen com a base teòrica per al sorgiment de *l'evolució dels mitjans* com a disciplina. Amb tot això, es confirma la transició de la mirada ecològica a la mirada evolutiva, de l'espai al temps, d'allò que De Saussure (1945) va anomenar *el que és sincrònic i el que és diacrònic*, i que l'autor reprèn aquí novament.

Situat el context de *l'evolució dels mitjans* com a disciplina acadèmica, l'autor la presenta com una àrea en construcció i desenvolupament, que ha d'estendre la seva mirada en el llarg termini, tot reprenent la intermedialitat i abraçant un enfocament sistèmic i complex, ja que comprèn els mitjans com a elements interrelacionats que coevolucionen i s'emmarquen en sistemes entrellaçats. Per abordar les bases d'aquesta nova disciplina, la segona part introdueix un primer diccionari de conceptes que aplica metàfores biològiques per explicar els processos de canvi mediàtic i es distancia de reduccions o mirades lineals. A cada concepte li segueix un estudi de cas que permet comprendre com es materialitzen aquestes metàfores i quins mecanismes es posen en marxa quan s'estudia l'evolució de mitjans com el fax, els discos de vinil o el còmic, pràctiques mediàtiques com el consum de notícies o relacions evolutives entre mitjans com la pintura, la fotografia i el cinema.

Com citar:

Valverde-Valencia, À. (2025). El futur desafiador de l'evolució dels mitjans [Ressenya del llibre *Sobre la evolución de los medios: Emergencia, adaptación y supervivencia*, per C. A. Scolari]. *Quaderns del CAC*, 51, 83-84.
doi: <https://doi.org/10.60940/qcac51id432379>

Metàfores com les del *cicle vital* reprenen models proposats anteriorment, com el de Lehman-Wilzig i Cohen-Avigdor (2004), i els actualitzen d'acord amb els canvis que presenta el món contemporani. D'aquesta primera metàfora cíclica, se'n desprenen potser les categories més suggeridores per comprendre el paradigma actual esmentat més amunt. Conceptes com *emergència*, *dominació* i *adaptació* ofereixen sengles oportunitats per interpretar el sorgiment, la col·lisió i la resignificació de mitjans i pràctiques socials que ha propiciat l'arribada de la Intel·ligència Artificial (IA) com a catalitzador del canvi mediàtic. Així, doncs, les metàfores que configuren la segona part del llibre serveixen per recollir i conjuminar, sota un mateix marc teòric, experiències i aprenentatges de moltes disciplines que presenten un potencial especial per contribuir a comprendre el canvi mediàtic. Els conceptes i els estudis de cas respectius que completen aquest primer diccionari compleixen la seva comesa: estableixen les bases del que pot arribar a ser una disciplina que estudiï l'evolució mediàtica de manera àmplia, incisiva i atenta.

Per aplicar i donar sentit a aquests conceptes, la tercera part del llibre estableix un primer conjunt de mètodes que poden investigar aquesta evolució. L'aproximació metodològica, aplicada novament amb una voluntat integradora, recull alguns dels mètodes qualitatius i quantitatius més rellevants per a aquest nou context acadèmic. S'inclouen en aquesta tercera part metodologies particulars, com el quantitatiu *cultural analytics* (Manovich, 2020) o l'etnografia qualitativa, però també disciplines senceres com la semiòtica o els estudis d'arqueologia de mitjans. Una cop més, l'autor posa en diàleg disciplines, mètodes i tècniques que presenten un potencial significatiu per oferir respostes i obrir noves perspectives en el marc d'una nova disciplina.

En conclusió, aquest llibre és un pont cap al que pot ser aquesta nova disciplina que estudia les transformacions de l'ecosistema mediàtic. També és una font bibliogràfica extensa i profunda que concentra dècades de coneixement científic i mapa les relacions entre les obres. El llibre és, sense cap mena de dubte, un punt de trobada de teories i pràctiques, d'autors i de mètodes, que intenten donar sentit a una cosa tan complexa com el canvi tecnològic i social. *Sobre la evolución de los medios* és moltes coses, però sobretot és un punt de partida. És una invitació a investigar, de manera transdisciplinària, el fenomen de l'evolució mediàtica i a reprendre conceptes i mètodes, però aplicant-los amb una mirada nova, profunda i sempre crítica. Aquest llibre suposarà una crida a l'acció per a tots aquells que vulguin donar sentit a la transformació mediàtica i afrontar, com diu l'autor, el futur desafiador que tenim per davant.

Referències

- De Saussure, F. (1945). *Curso de lingüística general*. Losada.
- Latour, B. (1999). On recalling ANT. A: J. Law, i J. Hassard (Eds.), *Actor Network and After* (pp. 15-25). Blackwell Publishers.
- Law, J. (1999). After ANT: Complexity, naming and technology. A: J. Law, i J. Hassard (Eds.), *Actor Network and After* (pp. 1-14). Blackwell Publishers.
- Lehman-Wilzig, S. i Cohen-Avigdor, N. (2004). The natural life cycle of new media evolution: Inter-media struggle for survival in the internet age. *New Media & Society*, 6(6), 707-730.
- Manovich, L. (2020). *Cultural Analytics*. The MIT Press.
- Scolari, C.A. (2010). Ecología de los medios: Mapa de un nicho teórico. *Quaderns del CAC*, 13(1), 17-25.
- Scolari, C.A. (2022). Evolution of the media: Map of a discipline under construction. A review. *El Profesional de la información*, 31(2), e310217.
<https://doi.org/10.3145/epi.2022.mar.17>
- Verón, E. (1997). Esquema para el análisis de la mediatización. *Diálogos de la Comunicación*, 48, 9-17.